

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
WIZARA YA ELIMU, SAYANSI NA TEKNOLOJIA

MUHTASARI WA KISWAHILI ELIMU YA SEKONDARI
KIDATO CHA V-VI
2023

©Taasisi ya Elimu Tanzania, 2023

Toleo la Kwanza, 2023

ISBN: 978-9987-09-784-5

Taasisi ya Elimu Tanzania

Eneo la Mikocheni

132 Barabara ya Ali Hassan Mwinyi

S.L.P 35094

14112 Dar es Salaam.

Simu: +255 735 041 168 / 735 041 170

Barua pepe: director.general@tie.go.tz

Tovuti: www.tie.go.tz

Muhtasari huu urejelewe kama: Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia. (2023). *Muhtasari wa Kiswahili Elimu ya Sekondari, Kidato cha V – VI*. Taasisi ya Elimu Tanzania.

Haki zote zimehifadhiwa. Hairuhusiwi kunakili, kurudufu, kuchapisha wala kutafsiri muhtasari huu au sehemu yake kwa namna yoyote ile bila idhini ya maandishi kutoka Taasisi ya Elimu Tanzania.

Yaliyomo

Orodha ya Majedwali.....	iv
Vifupisho.....	v
Shukurani.....	vi
1.0 Utangulizi.....	1
2.0 Malengo Makuu ya Elimu	1
3.0 Malengo ya Elimu ya Sekondari Kidato cha V–VI	2
4.0 Umahiri wa Jumla wa Elimu ya Sekondari Kidato cha V–VI.....	2
5.0 Umahiri Mkuu na Umahiri Mahususi	3
6.0 Majukumu ya Mwalimu, Mwanafunzi na Mzazi/Mlezi katika Mchakato wa Ujifunzaji na Ufundishaji.....	4
6.1 Mwalimu	4
6.2 Mwanafunzi.....	6
6.3 Mzazi/Mlezi	6
7.0 Mbinu zinazopendekezwa za Ufundishaji na Ujifunzaji	6
8.0 Zana za Ufundishaji na Ujifunzaji zinazopendekezwa	7
9.0 Upimaji wa Maendeleo ya Ujifunzaji	7
10.0 Idadi ya Vipindi.....	8
11.0 Maudhui ya Ufundishaji na Ujifunzaji.....	8
Bibliografia	49

Orodha ya Majedwali

Jedwali Na 1: Umahiri Mkuu na Umahiri Mahususi	3
Jedwali Na 2: Mgawanyowa Alama za Upimaji Endelevu na Tamati.....	8
Jedwali Na 3: Maudhui ya Kidato cha Tano	9
Jedwali Na 4: Maudhui ya Kidato cha Sita.....	34

Vifupisho

TET

Taasisi ya Elimu Tanzania

WyEST

Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia

Shukurani

Maandalizi ya Muhtasari wa Kiswahili Elimu ya Sekondari Kidato cha V–VI yamehusisha wataalamu mbalimbali kutoka taasisi za Serikali na zisizo za serikali. Taasisi ya Elimu Tanzania (TET) inatambua na kuthamini michango ya washiriki wote waliofanikisha uandaaji wa muhtasari huu. Aidha, TET inatoa shukurani za pekee kwa wahadhiri, wakufunzi, wathibiti ubora wa shule, walimu pamoja wakuza mitaala wa TET. Vilevile, TET inaishukuru kwa dhati Kamati ya Kitaifa ya Wataalamu ya Kusimamia Kazi ya Maboresho ya Mitaala ya Elimu ya Awali, Msingi, Sekondari na Ualimu iliyoteuliwa na Waziri wa Elimu, Sayansi na Teknolojia. Kamati hii ilifanya kazi kwa weledi na kuhakikisha kuwa maudhui ya muhtasari huu yanalenga kuwaandaa wahitimu wenye maarifa, ujuzi na mwelekeo utakaowawezesha kujijiri, kuajiriwa na kumudu maisha yao ya kila siku, ambalo ndilo lengo kuu la uboreshaji wa Mitaala ya mwaka 2023.

Mwisho, TET inatoa shukurani za pekee kwa Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia kwa kuwezesha uandaaji na usambazaji wa muhtasari huu.

Dkt. Aneth A. Komba

Mkurugenzi Mkuu

Taasisi ya Elimu Tanzania

1.0 Utangulizi

Kiswahili kitafundishwa kama somo la lazima kwa mwanafunzi atakayejiunga na tahasusi ambayo Kiswahili ni somo mojawapo la kujifunzia. Lengo la kujifunza somo la Kiswahili ni kumjengea mwanafunzi maarifa, ujuzi na mwelekeo utakaomwezesha kumudu stadi za juu za lugha, kuthamini Kiswahili kama lugha ya Taifa, kuhariri kazi mbalimbali, kutafsiri na kukalimani kazi mbalimbali na kuthamini kazi za fasihi. Aidha, ujifunzaji wa Somo la Kiswahili Kidato cha V-VI unalenga kumjengea mwanafunzi umahiri utakaomwezesha kujiamini, kujiajiri au kuajiriwa, kuwa mzalendo na kujenga dhana ya kujitegemea.

Aidha, Muhtasari huu umeandaliwa ili kuongoza ufundishaji na ujifunzaji wa Kiswahili Elimu ya Sekondari Kidato cha V-VI katika Jamuhuri ya Muungano wa Tanzania. Muhtasari huu unatafsiri umahiri uliobainishwa kwenye Mtaala wa Elimu ya Sekondari Kidato cha V-VI wa Mwaka 2023. Muhtasari unatoa maelekezo ya kumwezesha mwalimu kuandaa mchakato wa ufundishaji kwa ufanisi. Vilevile, muhtasari unatoa nafasi inayomwezesha mwalimu kutumia mbinu mbalimbali za ufundishaji na ujifunzaji wa somo la Kiswahili zitakazokuza stadi za karne ya 21 zikiwemo ubunifu, mawasiliano, ushirikiano, fikra tunduizi na utatuzi wa changamoto.

2.0 Malengo Makuu ya Elimu Tanzania

Malengo makuu ya elimu nchini Tanzania ni kumwezesha kila Mtanzania:

- (a) Kukuza na kuboresha haiba yake ili aweze kujithamini na kujiamini;
- (b) Kuheshimu utamaduni, mila na desturi za Tanzania, tofauti za kitamaduni, utu, haki za binadamu, na mitazamo na matendo jumuishi;
- (c) Kukuza maarifa na kutumia sayansi na teknolojia, ubunifu, fikra tunduizi, uvumbuzi, ushirikiano, mawasiliano na mtazamo chanya katika maendeleo yake binafsi na maendeleo endelevu ya taifa na dunia kwa ujumla;
- (d) Kuelewa na kulinda tunu za taifa ikiwa ni pamoja na utu, uzalendo, uadilifu, umoja, uwazi, uaminifu, uwajibikaji na lugha ya taifa;
- (e) Kujenga stadi za maisha na stadi za kazi ili kuongeza ufanisi katika maisha ya kila siku;
- (f) Kukuza tabia ya kupenda na kuheshimu kazi ili kuongeza tija na ufanisi katika uzalishaji na utoaji wa huduma;

- (g) Kutambua na kuzingatia masuala mtambuka ambayo ni pamoja na afya na ustawi wa watu (jamii), usawa wa kijinsia na usimamizi na utunzaji endelevu wa mazingira; na
- (h) Kukuza ushirikiano wa kitaifa na kimataifa, amani na haki kwa kuzingatia katiba ya nchi na mikataba ya kimataifa.

3.0 Malengo ya Elimu ya Sekondari Kidato cha V–VI

Malengo ya Elimu ya Sekondari Kidato cha V–VI ni:

- (a) Kuimarisha, kupanua na kuendeleza uelewa wa kina wa maarifa, stadi, na mwelekeo alioupata katika ngazi ya Elimu ya Sekondari Kidato cha V–VI;
- (b) Kulinda mila na desturi, tunu za taifa, demokrasia na kuthamini haki za binadamu na za kiraia, na wajibu na majukumu yanayoendana na haki hizo;
- (c) Kukuza tabia ya kujiamini na uwezo wa kujifunza kwenye nyanja mbalimbali zikiwemo sayansi na teknolojia, maarifa ya kinadharia, na kiufundi;
- (d) Kuimarisha matumizi ya lugha katika mawasiliano ya kitaaluma;
- (e) Kuimarisha uwajibikaji katika masuala mtambuka ya kijamii, yakiwemo afya, usalama, usawa wa kijinsia, na utunzaji endelevu wa mazingira;
- (f) Kujenga ujuzi na stadi mbalimbali zitakazomwezesha kujiajiri, kuajiriwa, na kuyamudu maisha kwa kutumia vizuri mazingira yake; na
- (g) Kumwandaa mwanafunzi kujiunga na vyuo vya kati na elimu ya juu.

4.0 Umahiri wa Jumla wa Elimu ya Sekondari Kidato cha V–VI

Umahiri wa jumla wa Elimu ya Sekondari Kidato cha V–VI ni:

- (a) Kutumia maarifa na stadi alizozipata katika ngazi ya Elimu ya Sekondari Hatua ya Chini kuimarisha na kupanua uelewa wake kitaaluma;

- (b) Kuthamini uraia, tunu za taifa, na haki za binadamu na za raia;
- (c) Kujiamini katika ujifunzaji wa nyanja mbalimbali zikiwemo, sayansi na teknolojia na maarifa ya kinadharia na kivitendo;
- (d) Kutumia stadi za lugha katika mawasiliano ya kitaaluma;
- (e) Kutumia maarifa ya masuala mtambuka ili kumudu mazingira yanayomzunguka;
- (f) Kutumia ujuzi na stadi alizozipata kumwezesha kujiajiri, kuajiriwa na kuyamudu maisha kwa kutumia vizuri mazingira yake; na
- (g) Kuonesha utayari wa kujiunga na ngazi ya elimu inayofuata.

5.0 Umahiri Mkuu na Umahiri Mahususi

Umahiri mkuu na umahiri mahususi unaotakiwa kujengwa kwa Kidato cha V–VI umebainishwa katika jedwali Na. 1.

Jedwali Na 1: *Umahiri Mkuu na Umahiri Mahususi wa Kidato cha V–VI*

Umahiri mkuu		Umahiri mahususi	
1.0	Kumudu stadi za juu za Kiswahili	1.1	Kukuza uelewa wa misingi na kanuni za Kiswahili
		1.2	Kukuza msamiati kutokana na mazungumzo na maandishi changamani
		1.3	Kutumia msamiati na sarufi stahiki katika miktadha mbalimbali

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi
2.0 Kuthamini Kiswahili kama lugha ya taifa	2.1 Kutambua chimbuko na asili ya Kiswahili 2.2 Kutathmini kukua na kuenea kwa Kiswahili 2.3 Kutambua matumizi ya lugha ya kwanza, pili, rasmi, na lugha ya taifa
3.0 Kuhariri kazi mbalimbali	3.1. Kumudu stadi za uhariri
4.0 Kutafsiri na kukalimani kazi mbalimbali	4.1 Kutafsiri matini mbalimbali 4.2 Kukalimani mazungumzo mbalimbali 4.3 Kutathmini kazi mbalimbali za tafsiri 4.4 Kutathmini ukalimani
5.0 Kuthamini kazi za fasihi	5.1 Kutambua nadharia ya fasihi 5.2 Kutathmini maendeleo ya fasihi 5.3 Kuhakiki kazi za fasihi 5.4 Kutunga kazi za fasihi

6.0 Majukumu ya Mwalimu, Mwanafunzi na Mzazi/Mlezi katika Ufundishaji na Ujifunzaji

Ufundishaji na ujifunzaji unategemea ushirikiano madhubuti baina ya mwalimu, mwanafunzi na mzazi/mlezi katika kutekeleza majukumu mbalimbali. Majukumu hayo ni kama yafuatayo:

6.1 Mwalimu

Mwalimu anatarajiwa:

- (a) Kumwezesha mwanafunzi kujifunza na kupata umahiri uliokusudiwa katika somo la Kiswahili;

- (b) Kutumia mbinu za kufundishia na kujifunzia zitakazomwezesha mwanafunzi:
 - (i) Kujenga umahiri unohitajika katika Karne ya 21; na
 - (ii) Kushiriki ipasavyo katika tendo zima la ujifunzaji kwa kuzingatia umri, mahitaji anuai, na uwezo wa mwanafunzi.
- (c) Kutumia mbinu shirikishi zinazomfanya mwanafunzi kuwa kitovu cha ujifunzaji zikiwemo zile zitakazomwezesha mwanafunzi kufikiri, kutafakari na kutafuta maarifa kutoka katika vyanzo mbalimbali. Mbinu za kufundishia na kujifunzia zinazopendekezwa ni pamoja na kazi za vitendo, utafiti, majadiliano na kazimradi zinazolenga kutatua matatizo halisi katika mazingira ya mwanafunzi. Aidha mwalimu anahimizwa kutumia njia nyingine kama hizo kulingana na muktadha ili kufanikisha ujenzi wa umahiri uliokusudiwa.
- (d) Kuandaa darasa salama lenye mazingira rafiki ya kufundishia na kujifunzia;
- (e) Kutengeneza au kufaragua zana za kufundishia na kujifunzia;
- (f) Kufanya upimaji endelevu mara kwa mara kwa kutumia zana na mbinu za upimaji na tathmini zinazopima nadharia na vitendo zikiwemo bunguabongo, orodhahakiki, majaribio, dodoso, maswali ya ana kwa ana, mazoezi, kazi kwa vitendo (kazi binafsi, kazi za vikundi), kazimradi na mkoba wa kazi. Zana na mbinu nyingine ni majaribio kwa vitendo, uwasilishaji, mitihani ya muhula na mtihani wa mwisho;
- (g) Kuhakikisha kuwa ufundishaji na ujifunzaji unafanyika kwa haki na usawa kwa kila mwanafunzi bila kujali tofauti zao;
- (h) Kumlinda mwanafunzi awapo shuleni;
 - (i) Kufuatilia maendeleo ya mwanafunzi ya kila siku;
 - (j) Kubaini mahitaji ya kila mwanafunzi na kutoa afua stahiki;
- (k) Kushirikisha wazazi/walezi na jamii katika hatua mbalimbali za ujifunzaji wa mwanafunzi; na
- (l) Kuchopeka masuala mtambuka na TEHAMA katika ufundishaji na ujifunzaji.

6.2 Mwanafunzi

Mwanafunzi anatarajiwa:

- (a) Kuwa mtendaji mkuu katika mchakato wote wa ujifunzaji;
- (b) Kushiriki katika shughuli mbalimbali za ujifunzaji ndani na nje ya darasa ili kupata umahiri unaokusudiwa; na
- (c) Kushiriki katika kutafuta maarifa kutoka katika vyanzo mbalimbali ikiwemo vitabu vya kiada, ziada na machapisho mengine kutoka katika maktabamtandao.

6.3 Mzazi/Mlezi

Mzazi/mlezi anatarajiwa:

- (a) Kusimamia na kufuatilia maendeleo ya mtoto katika ujifunzaji;
- (b) Kumsimamia mtoto kutekeleza kazi zake za kitaaluma pale inapowezezana;
- (c) Kuhakikisha kuwa mazingira ya nyumbani ni rafiki na salama yanayowezesha ujifunzaji
- (d) Kufuatilia mwenendo wa tabia wa mtoto;
- (e) Kumpatia mtoto vifaa vyote vinavyohitajika katika ujifunzaji;
- (f) Kuhakikisha mwanafunzi anapata mahitaji muhimu; na
- (g) Kumfundisha mtoto kuhusu umuhimu na thamani ya elimu pamoja na kumhimiza kujifunza kwa bidii.

7.0 Mbinu za Ufundishaji na Ujifunzaji

Mbinu za Ufundishaji na ujifunzaji ni msingi katika kujenga umahiri kwa mwanafunzi. Muhtasari huu unapendekeza mbinu za ufundishaji na ujifunzaji kwa kila shughuli. Miongoni mwa mbinu hizo ni ziara za kimasomo, kazimradi na kazi za vitendo. Hata hivyo mwalimu anashauriwa kutumia mbinu nyingine kama hizo kulingana na muktadha wa ujifunzaji.

8.0 Zana za Ufundishaji na Ujifunzaji

Mchakato wa ufundishaji na ujifunzaji unahitaji zana mbalimbali ili kujenga umahiri uliokusudiwa. Hivyo, mwalimu na mwanafunzi wanapaswa kushirikiana katika kuandaa au kufaragua zana zinazopatikana katika mazingira ya shuleni na nyumbani pindi vinapohitajika. Mwalimu na mwanafunzi wanapaswa kutafuta taarifa kutoka katika vyanzo mbalimbali ili kuleta ufanisi katika mchakato wa ufundishaji na ujifunzaji. Orodha ya vitabu vitakavyotumika vitatolewa na TET.

9.0 Upimaji

Upimaji ni mchakato muhimu katika ufundishaji na ujifunzaji wa Somo la Kiswahili. Mwalimu anashauriwa kuwa na uwanja mpana wa uchaguzi wa mbinu na zana za upimaji wa somo la Kiswahili ili kupima uwezo wa mwanafunzi wa kusikiliza, kuzungumza, kusoma, kuandika kwa usahihi katika miktadha mbalimbali kama vile: kutafsiri, kuhariri, kukalimani, na kutunga kwa ubunifu kazi mbalimbali za fasihi. Aidha, upimaji utahusisha upimaji endelevu na upimaji tamati. Upimaji endelevu utazingatia vigezo vilivyoainishwa katika kila shughuli ya ujifunzaji na utamwezesha mwalimu kubaini uwezo na mahitaji ya mwanafunzi katika ujifunzaji. Zana za upimaji zinazoweza kutumika wakati wa ufundishaji na ujifunzaji ni bunguabongo, orodhahakiki, mazoezi ya darasani, majaribio, majaribio kwa vitendo, dodoso, maswali ya ana kwa ana, mazoezi, kazi kwa vitendo (kazi binafsi na kazi za vikundi), mkoba wa kazi na zana nyingine kama hizo. Hivyo, upimaji endelevu utachangia asilimia 30 ya upimaji wote na upimaji kitaifa wa kuhitimu Kidato cha VI utachangia asilimia 70. Mchanganuo wa upimaji endelevu na kitaifa umebainishwa katika Jedwali Na. 2.

Jedwali Na. 2: Mgawanyo wa Alama za Upimaji Endelevu na Kitaifa

Upimaji	Kidato cha V	Kidato cha VI
Mtihani wa muhula wa kwanza	5%	6%
Mtihani wa muhula wa pili	5%	-
Kazimradi	-	7%
Mtihani wa Utamilifu	-	7%
Mtihani wa Taifa	-	70%
Jumla	100%	

10.0 Idadi ya Vipindi

Muhtasari wa Kiswahili Elimu ya Sekondari Kidato cha V-VI unatoa makadirio ya muda utakaotumika katika ufundishaji na ujifunzaji kwa kuzingatia uzito wa umahiri mahususi na shughuli za ujifunzaji. Makadirio haya ya muda yamewekwa kwa mfumo wa vipindi ambapo kila kipindi ni dakika 40. Idadi ya vipindi kwa somo hili ni kumi (10) kwa wiki kwa Kidato cha V-VI.

11.0 Maudhui ya Ufundishaji na Ujifunzaji

Maudhui ya ufundishaji na ujifunzaji yamepangiliwa katika jedwali lenye vipengele saba ambavyo ni; umahiri mkuu, umahiri mahususi, shughuli za ujifunzaji, mbinu zinazopendekezwa, vigezo vya upimaji, zana pendekezwa, na idadi ya vipindi. Maudhui hayo yameoneshwa katika Jedwali Na. 3 na 4.

Kidato cha V

Jedwali Na 3: *Maudhui ya Kidato cha V*

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za ujifunzaji	Mbinu za ufundishaji na ujifunzaji zinazopendekezwa	Vigezo vya upimaji	Zana za ufundishaji na ujifunzaji zinazo pendekezwa	Idadi ya vipindi
1.0 Kumudu stadi za juu za Kiswahili	1.1 Kukuza uelewa wa misingi na kanuni za Kiswahili	(a) Kufafanua dhana ya fonimu na alofoni za lugha ya Kiswahili (<i>maana, aina, sifa bainifu, uhusiano wa fonimu na alofoni</i>)	<p>Bunguabongo: Waongoze wanafunzi kubunguabongo kuhusu sauti za lugha ya Kiswahili</p> <p>Majadiliano: Waongoze wanafunzi katika vikundi wjadiliane makundi ya sauti za lugha ya Kiswahili</p> <p>Maswali na majibu: Fanya majumuisho ya mijadala ya wanafunzi kuhusu uhusiano wa fonimu na alofoni za Kiswahili kwa kutumia mbinu ya maswali na majibu</p>	Dhana ya fonimu na alofoni za lugha ya Kiswahili zimefafanuliwa	Chati ya fonimu, kielelezo cha alasauti, na chati za uchanganuzi wa sentensi	44

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za ujifunzaji	Mbinu za ufundishaji na ujifunzaji zinazopendekezwa	Vigezo vya upimaji	Zana za ufundishaji na ujifunzaji zinazo pendekezwa	Idadi ya vipindi
		(b) Kueleza dhana na miundo ya silabi za Kiswahili	<p>Uchambuzi wa matini: Waongoze wanafunzi wabainishe miundo ya silabi za Kiswahili kutokana na matini teule</p> <p>Uchunguzi: Wape wanafunzi matini kisha wachunguze namna mbalimbali za kujidhihirisha kwa miunganiko ya sauti za lugha ya Kiswahili</p>	Dhana na miundo ya silabi za Kiswahili zimeelezwa		
		(c) Kufafanua sifa na dhima za viarudhi vya lugha ya Kiswahili katika utamkaji	<p>Masimulizi: Waongoze wanafunzi wasikilize masimulizi uliyoyaandaa, kisha wajadili na wabainishe sifa na dhima za viarudhi vya lugha ya Kiswahili katika utamkaji</p>	Sifa na dhima za viarudhi vya lugha ya Kiswahili katika utamkaji zimefafanuliwa		

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za ujifunzaji	Mbinu za ufundishaji na ujifunzaji zinazopendekezwa	Vigezo vya upimaji	Zana za ufundishaji na ujifunzaji zinazo pendekezwa	Idadi ya vipindi
		(d) Kufafanua vipashio vinavyojenga neno (<i>mofu na alomofu</i>)	Fikiri-Andika-Jozisha-Shirikisha: Waongoze wanafunzi katika jozi kufafanua vipashio vinavyojenga neno kisha wajadili darasa zima	Vipashio vinavyojenga neno vimefafanuliwa		
		(e) Kuchambua vipashio vinavyojenga neno na dhima zake	Uchambuzi wa matini: Kwa kutumia vifungu vifupivifupi vya habari ulivyoviandaa, waongoze wanafunzi kuyatenga maneno yote yaliyopigiwa mistari na kueleza dhima zake katika sehemu ndogondogo zaidi zenye maana	Vipashio vinavyojenga neno na dhima zake vimechambuliwa		

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za ujifunzaji	Mbinu za ufundishaji na ujifunzaji zinazopendekezwa	Vigezo vya upimaji	Zana za ufundishaji na ujifunzaji zinazo pendekezwa	Idadi ya vipindi
		(f) Kuchanganua sentensi changamani na ambatani kwa kutumia mikabala ya kidhima na kimuundo (<i>kwa njia ya matawi, jedwali, mishale na maelezo</i>)	Majadiliano: Waongoze wanafunzi katika vikundi wjadiliane hatua za kuchanganua sentensi ulizowapa kwa kuzingatia mikabala na njia ulizowaelekeza kisha wasimamie wanafunzi kuwasilisha uchanganuzi walioufanya katika vikundi vyao na uhakiki	Sentensi changamani na ambatani zimechanganiwa kwa kutumia mikabala ya kidhima na kimuundo		
	1.2 Kukuza msamiati kutokana na mazungumzo na maandishi changamani	(a) Kubaini msamiati mpya kutoka katika mazungumzo changamani na kawaida katika miktadha anuai	Masimulizi: Waongoze wanafunzi kusikiliza simulizi mbalimbali zilizoandaliwa kisha waandike maneno ambayo hawajui maana zake na kuyajadili	Msamiati mpya kutoka katika mazungumzo changamani na kawaida yamebainishwa katika miktadha anuai	Matini za kusikiliza, matini za maandishi na kamusi	22

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za ujifunzaji	Mbinu za ufundishaji na ujifunzaji zinazopendekezwa	Vigezo vya upimaji	Zana za ufundishaji na ujifunzaji zinazo pendekezwa	Idadi ya vipindi
		<i>(mfano: taarifa ya habari, midahalo, na mazungumzo ya watu sokoni)</i>				
		(b) Kubaini msamiati mpya kutoka katika matini andishi za kawaida	Uchambuzi wa matini: Andaa matini za nyanja mbalimbali kisha waongoze wanafunzi kusoma na kubainisha msamiati mpya ili watungie sentensi kwa msaada wa muktadha, kamusi na/au majadiliano	Msamiati mpya kutoka katika matini andishi za kawaida umebainishwa		
		(c) Kutumia msamiati mpya katika kuzungumza na kuandika matini za kawaida na changamani	Kazimradi: Waelekeze wanafunzi kuandaa masimulizi, visa au matini kwa kutumia msamiati waliojifunza	Msamiati mpya katika kuzungumza na kuandika matini za kawaida na changamani umetumiwa		

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za ujifunzaji	Mbinu za ufundishaji na ujifunzaji zinazopendekezwa	Vigezo vya upimaji	Zana za ufundishaji na ujifunzaji zinazo pendekezwa	Idadi ya vipindi
	1.3 Kutumia msamiati na sarufi stahiki katika miktadha mbalimbali	(a) Kutumia kanuni za kipragmatiki katika lugha (<i>mfano: mada, wahusika, na miktadha</i>)	Uchambuzi wa matini: Waongoze wanafunzi kusoma matini ulizoziandaa kisha wabainishe namna sentensi zilivyotumika kimuktadha na wjadili maana	Kanuni za kipragmatiki katika lugha zimetumiwa	Matini zenye tungo tata na kamusi	30
		(b) Kueleza dhana ya utata (<i>maana na aina</i>)	Uchambuzi wa Matini: Kwa kutumia matini teule, waongoze wanafunzi kufafanua maana mbalimbali za maneno yaliyomo kwenye matini na kueleza aina za utata zilizomo	Dhana ya utata imeelezwa		

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za ujifunzaji	Mbinu za ufundishaji na ujifunzaji zinazopendekezwa	Vigezo vya upimaji	Zana za ufundishaji na ujifunzaji zinazo pendekezwa	Idadi ya vipindi
		(c) Kufafanua sababu za utata katika lugha	Bunguabongo: Waongoze wanafunzi wadadisi mambo yanayosababisha utata katika lugha kwa kuulizana maswali na kisha kuwasilisha mawazo yao	Sababu za utata katika lugha zimefafanuliwa		
		(d) Kuondoa utata katika lugha	Majadiliano: Waongoze wanafunzi wajaadiliane maana mbalimbali za sentensi tata kisha watunge sentensi zisizo na utata	Utata katika lugha umeondolewa		
2.0 Kuthamini Kiswahili kama lugha ya taifa	2.1 Kutambua chimbuko na asili ya Kiswahili	(a) Kujadili nadharia kuhusu chimbuko na asili ya lugha ya Kiswahili	Majadiliano: Kwa kutumia ramani ya Afrika, waongoze wanafunzi wajaadiliane katika vikundi kuhusu mahali na jinsi lugha ya Kiswahili ilivyoibuka	Nadharia kuhusu chimbuko na asili ya lugha ya Kiswahili vimejadiliwa	Ramani ya chimbuko na asili ya Kiswahili na msambao wa Wabantu	22

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za ujifunzaji	Mbinu za ufundishaji na ujifunzaji zinazopendekezwa	Vigezo vya upimaji	Zana za ufundishaji na ujifunzaji zinazo pendekezwa	Idadi ya vipindi
		(b) Kuthibitisha Ubantu wa lugha ya Kiswahili kiisimu	Uchambuzi wa matini: Andaa matini za lugha mbalimbali za Kibantu zinazoonesha ulinganishi wa lugha hizo katika ngazi za maneno, virai, vishazi na sentensi kisha waongoze wanafunzi kudadisi kiwango cha ulinganifu	Ubantu wa lugha ya Kiswahili kiisimu umethibitishwa		
		(c) Kuthibitisha Ubantu wa lugha ya Kiswahili kihistoria	Masimulizi: Andaa masimulizi mafupi yenye maudhui ya ubantu wa Kiswahili kisha waongoze wanafunzi kusikiliza kwa kuzingatia hoja zinazoelezwa huku wakiandika hoja hizo na kushirikishana	Ubantu wa lugha ya Kiswahili umethibitishwa kihistoria		

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za ujifunzaji	Mbinu za ufundishaji na ujifunzaji zinazopendekezwa	Vigezo vya upimaji	Zana za ufundishaji na ujifunzaji zinazo pendekezwa	Idadi ya vipindi
	2.2 Kutathmini kukua na kuenea kwa Kiswahili	(a) Kujadili kukua na kuenea kwa Kiswahili katika nchi za Afrika Mashariki kabla ya uhuru	Matembezi ya galari: Waongoze wanafunzi kujadili hoja katika vikundi kuhusiana na kukua na kuenea kwa Kiswahili kabla ya uhuru na kuziandika kwenye manila au karatasi kubwa na kuzibandika, kisha wanafunzi katika makundi wazunguke kusoma	Kukua na kuenea kwa Kiswahili katika nchi za Afrika Mashariki kabla ya uhuru kumejadiliwa	Matini mbalimbali kuhusu kukua na kuenea kwa Kiswahili Afrika Mashariki	22
		(b) Kujadili kukua na kuenea kwa Kiswahili katika nchi za Afrika Mashariki baada ya uhuru	Majadiliano: Kwa kutumia zana mbalimbali kama vile matini na habari zilizorekodiwa, waongoze wanafunzi kujadili mambo yaliyokuza na kuendeleza Kiswahili baada ya uhuru kisha wawasilishe darasani	Kukua na kuenea kwa Kiswahili katika nchi za Afrika Mashariki baada ya uhuru kumejadiliwa		

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za ujifunzaji	Mbinu za ufundishaji na ujifunzaji zinazopendekezwa	Vigezo vya upimaji	Zana za ufundishaji na ujifunzaji zinazo pendekezwa	Idadi ya vipindi
		(c) Kujadili kukua na kuenea kwa Kiswahili kutokana na maendeleo ya sayansi na teknolojia	Tafakuri binafsi: Waongoze wanafunzi kutaja vyombo au vifaa au njia mbalimbali za kiteknolojia zitumikazo kupashana habari kama: radio, televisheni, simu mtelezo, mitandao ya kijamii au kompyuta kisha waelekeze wanafunzi kufanya tafakuri binafsi ya jinsi vyombo au vifaa hivyo vinavyokuza na kueneza Kiswahili	Kukua na kuenea kwa Kiswahili kutokana na maendeleo ya sayansi na teknolojia kumejadiliwa		
	2.3 Kutambua matumizi ya lugha ya kwanza, pili, rasmi na lugha ya taifa	(a) Kufafanua dhana na matumizi ya lugha ya kwanza na lugha ya pili	Kazimradi: Wagawe wanafunzi katika vikundi kisha wape jukumu la kuandaa kazimradi kuhusu lugha ya kwanza na lugha ya pili	Dhana na matumizi ya lugha ya kwanza na lugha ya pili yamefafanuliwa	Matini andishi zinazohusu lugha ya kwanza, ya pili, taifa na rasmi	28

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za ujifunzaji	Mbinu za ufundishaji na ujifunzaji zinazopendekezwa	Vigezo vya upimaji	Zana za ufundishaji na ujifunzaji zinazo pendekezwa	Idadi ya vipindi
			<p>Majadiliano: Waongoze wanafunzi katika vikundi kujadili nafasi ya Kiswahili kama lugha ya kwanza na lugha ya pili</p>	Nafasi ya Kiswaili kama lugha ya kwanza na lugha ya pili imejadiliwa		
		(b) Kufafanua dhana na matumizi ya lugha rasmi na lugha ya taifa	<p>Kazimradi: Wagawe wanafunzi katika vikundi kisha wape jukumu la kuandaa kazimradi kuhusu dhana ya lugha rasmi na lugha ya taifa</p> <p>Majadiliano: Waongoze wanafunzi katika vikundi kujadili nafasi ya Kiswahili kama lugha rasmi na lugha taifa</p>	Dhana na matumizi ya lugha rasmi na lugha ya taifa vimefafanuliwa Nafasi ya Kiswahili kama lugha rasmi na lugha ya taifa imejadiliwa		

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za ujifunzaji	Mbinu za ufundishaji na ujifunzaji zinazopendekezwa	Vigezo vya upimaji	Zana za ufundishaji na ujifunzaji zinazo pendekezwa	Idadi ya vipindi
		(c) Kujadili dhana na sifa ya lugha ya kimataifa	Kazimradi: Wagawe wanafunzi katika vikundi kisha wape jukumu la kuandaa kazimradi kuhusu sifa za lugha ya kimataifa	Dhana na sifa ya lugha ya kimataifa vimejadiliwa		
		(d) Kujadili sifa za Kiswahili kama lugha ya kimataifa	Kazimradi: Wagawe wanafunzi katika vikundi mbalimbali kisha vipe jukumu la kuandaa kazimradi kuhusu Kiswahili kama lugha ya kimataifa	Sifa za Kiswahili kama lugha ya kimataifa zimejadiliwa		
3.0 Kuhariri kazi mbalimbali	3.1 Kumudu stadi za uhariri	(a) Kubainisha kanuni za uhariri	Kualika mgeni: Alika mgeni ambaye ana ujuzi wa uhariri (kwa mfano mwalimu mwingine, mhariri kutoka chombo cha habari, mhariri kutoka kampuni ya uchapishaji n.k) ili abainishe kanuni za uhariri	Kanuni za uhariri zimebainishwa	Matini andishi, orodha ya alama za uhariri, na kamusi	36

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za ujifunzaji	Mbinu za ufundishaji na ujifunzaji zinazopendekezwa	Vigezo vya upimaji	Zana za ufundishaji na ujifunzaji zinazo pendekezwa	Idadi ya vipindi
		(b) Kufafanua vipengele vya lugha na maudhui vinavyozingatiwa katika uhariri	Kualika mgeni: Alika mgeni ambaye ana ujuzi wa uhariri (kwa mfano mwalimu mwingine, mhariri kutoka chombo cha habari, mhariri kutoka kampuni ya uchapishaji n.k) ili aeleeze vipengele vya lugha na maudhui vinavyozingatiwa katika uhariri	Vipengele vya lugha na maudhui vinavyozingatiwa katika uhariri vimefafanuliwa		
		(c) Kufafanua alama za uhariri	Majadiliano: Waongoze wanafunzi kubainisha na kufafanua alama za uhariri kwa msaada wa zana (matini andishi) au masomo mawili yaliyotangulia	Alama za uhariri zimefafanuliwa		

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za ujifunzaji	Mbinu za ufundishaji na ujifunzaji zinazopendekezwa	Vigezo vya upimaji	Zana za ufundishaji na ujifunzaji zinazo pendekezwa	Idadi ya vipindi
		(c) Kuhariri matini za kawaida	Onesho mbinu: Andaa matini kadhaa fupifupi zenye makosa ya kiuhariri kisha uwagawie wanafunzi katika vikundi na uoneshe jinsi ya kuihariri matini ili wanafunzi waweze kuhariri	Matini za kawaida zimehaririwa		
		(d) Kutathmini matini za kawaida zilizohaririwa na wengine	Uchambuzi wa matini: Waongoze wanafunzi kusoma na kuchambua matini mbalimbali zilizohaririwa na wabainishe ubora na dosari zake zilizomo kisha waziboreshe kwa kuziandika upya pasi dosari hizo	Matini za kawaida zilizohaririwa na wengine zimetathminiwa		

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za ujifunzaji	Mbinu za ufundishaji na ujifunzaji zinazopendekezwa	Vigezo vya upimaji	Zana za ufundishaji na ujifunzaji zinazo pendekezwa	Idadi ya vipindi
4.0 Kutafsiri na kukalimani kazi mbalimbali	4.1 Kutafsiri matini mbalimbali	(a) Kufafanua mbinu za tafsiri	Bunguabongo: Waongoze wanafunzi kubunguabongo maana na mbinu za tafsiri kisha uziandike ubaoni na kuzihakiki	Mbinu za tafsiri zimefafanuliwa	Matini andishi, kamusi, na orodha ya vifupisho	28
		(b) Kutafsiri matini za kawaida kwa mbinu ya tafsiri sisisi	Maswali na majibu: Waulize wanafunzi maana ya mbinu sisisi na mambo ya kuzingatia katika kutafsiri matini kwa mbinu hiyo Onesho mbinu: Andaa matini fupifupi za tafsiri kisha uzigawe katika vikundi na uoneshe mfano wa jinsi ya kuitafsiri matini sisisi ubaoni	Matini za kawaida zimetafsiriwa kwa ufasaha kwa mbinu ya tafsiri sisisi		

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za ujifunzaji	Mbinu za ufundishaji na ujifunzaji zinazopendekezwa	Vigezo vya upimaji	Zana za ufundishaji na ujifunzaji zinazo pendekezwa	Idadi ya vipindi
		(c) Kutafsiri matini za kawaida kwa mbinu ya tafsiri ya kisemantiki	<p>Majadiliano: Waongoze wanafunzi wjadiliane katika vikundi maana ya mbinu ya kisemantiki na mambo ya kuzingatia katika kutafsiri matini kwa kuzingatia mbinu ya kisemantiki</p> <p>Onesho mbinu: Andaa matini fupifupi za tafsiri uzigawe katika vikundi na uoneshe mfano ubaoni wa jinsi ya kuitafsiri matini moja kisemantiki</p>	Matini za kawaida zimetafsiriwa kwa mbinu ya tafsiri ya kisemantiki		
		(d) Kutafsiri matini za kawaida kwa mbinu ya tafsiri ya kimawasiliano	<p>Kazimradi: Andaa matini kadhaa za kawaida za ukurasa mmoja kisha wape wanafunzi wazitafsiri</p>	Matini za kawaida zimetafsiriwa kwa ufasaha kwa mbinu ya tafsiri ya kimawasiliano		

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za ujifunzaji	Mbinu za ufundishaji na ujifunzaji zinazopendekezwa	Vigezo vya upimaji	Zana za ufundishaji na ujifunzaji zinazo pendekezwa	Idadi ya vipindi
			katika vikundi kwa kutumia mbinu ya kimawasiliano halafu wawasilishe			
	4.2 Kukalimani mazungumzo mbalimbali	(a) Kufafanua stadi ya kusikiliza huku ukinukuu kumbukumbu muhimu	Masimulizi: Andaa vipande vifupi vya video au rekodi zenye maudhui tofauti kisha uzicheze darasani na uwaelekeze wanafunzi wasikilize na kunukuu mambo muhimu yanayojitokeza	Stadi ya kusikiliza kwa kunukuu kumbukumbu muhimu imefafanuliwa	Matini andishi na matini za kusikiliza	28
		(b) Kufafanua aina za ukalimani	Uchunguzi: Andaa video fupifupi za aina mbalimbali za ukalimani kisha zioneshe katika vikundi vya wanafunzi darasani kisha uwaongoze kutaja mbinu au sifa walizozibaini katika kila video	Aina za ukalimani zimefafanuliwa		

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za ujifunzaji	Mbinu za ufundishaji na ujifunzaji zinazopendekezwa	Vigezo vya upimaji	Zana za ufundishaji na ujifunzaji zinazo pendekezwa	Idadi ya vipindi
		(c) Kunukuu kumbukumbu muhimu katika mazungumzo mbalimbali wakati wa kukalimani	Uchambuzi wa matini: Soma matini fupifupi darasani na uwelekeze wanafunzi kunukuu masuala muhimu yaliyosemwa katika matini hizo	Kumbukumbu muhimu katika mazungumzo mbalimbali wakati wa kukalimani zimenukuliwa		
		(d) Kukalimani mazungumzo kwa ukalimani fuatizi, nong'onezi na kiungo	Igizodhima: Waongoze wanafunzi wazungumzie kuhusu shughuli mbalimbali walizofanya ndani ya wiki hii na wanafunzi wengine waigize kufanya ukalimani kwa kutumia mbinu mbalimbali kisha wafanye mjadala wa tathmini ya ukalimani huo	Mazungumzo kwa ukalimani fuatizi, nong'onezi na kiungo yamekalimaniwa		

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za ujifunzaji	Mbinu za ufundishaji na ujifunzaji zinazopendekezwa	Vigezo vya upimaji	Zana za ufundishaji na ujifunzaji zinazo pendekezwa	Idadi ya vipindi
5.0 Kuthamini kazi za fasihi	5.1 Kutambua nadharia ya fasihi	(a) Kujadili mitazamo kuhusu dhana ya fasihi	Uchunguzi: Andaa vitu mbalimbali ambavyo muundo wake una sehemu ya nje na sehemu ya ndani, kwa mfano, matunda (ganda na nyama), kikombe na chai, ndoo na maji au kibiriti (kasha na njiti) kisha uwaongoze wanafunzi kuhusianisha mjengo wa vitu hivyo na mjengo wa kazi za fasihi	Mitazamo kuhusu dhana ya fasihi imejadiliwa	Matini za kifasihi	14
		(b) Kutathmini nadharia za chimbuko la fasihi	Uchambuzi wa matini : Andaa matini mbalimbali zinazoongelea chimbuko la fasihi kisha uwaongoze wanafunzi kuzisoma	Nadharia za chimbuko la fasihi zimetathminiwa		

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za ujifunzaji	Mbinu za ufundishaji na ujifunzaji zinazopendekezwa	Vigezo vya upimaji	Zana za ufundishaji na ujifunzaji zinazo pendekezwa	Idadi ya vipindi
			katika vikundi na kutathmini chimbuko la fasihi			
	5.2 Kutathmini maendeleo ya fasihi	(a) Kujadili maendeleo ya fasihi kabla ya ujio wa wageni	Matembezi ya galari: Waongoze wanafunzi wajaadili shughuli za maendeleo ya fasihi kabla ya ujio wa wakoloni kisha waziandike kwenye manila au karatasi kubwa na kuzibandika ili wanafunzi wote wapitie na kuzisoma	Maendeleo ya fasihi kabla ya ujio wa wageni yamejadiliwa	Matini mbalimbali kuhusu maendeleo ya fasihi kabla ya ujio wa wageni	24
		(b) Kujadili maendeleo ya fasihi baada ya ujio wa wageni	Majadiliano: Waongoze wanafunzi katika vikundi wajaadili shughuli za maendeleo ya fasihi baada ya ujio wa wakoloni kisha kila kikundi kiwasilishe mbele ya darasa na	Maendeleo ya fasihi baada ya ujio wa wageni yamejadiliwa		

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za ujifunzaji	Mbinu za ufundishaji na ujifunzaji zinazopendekezwa	Vigezo vya upimaji	Zana za ufundishaji na ujifunzaji zinazo pendekezwa	Idadi ya vipindi
			wengine wachangie na mwisho utathmini hoja na kufanya mahitimisho			
		(c) Kujadili maendeleo ya fasihi baada ya uhuru	Tafakuri binafsi: Waongoze wanafunzi watafakari mambo yanayosababisha na kuakisi maendeleo ya fasihi baaada ya uhuru kisha wape nafasi waeleze mawazo yao na mwisho uyatathmini na uyafanyie majumuisho	Maendeleo ya fasihi baada ya uhuru yamejadiliwa		
	5.3 Kuhakiki kazi za fasihi	(a) Kuhakiki fani na maudhui katika riwaya	Kazimradi: Waongoze wanafunzi wasome riwaya teule kwa muda utakaowapa kisha wawasilishe jinsi vipengele vya fani na maudhui vinavyojitokeza	Fani na maudhui katika riwaya vimehakikiwa	Riwaya na tamthiliya teule	30

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za ujifunzaji	Mbinu za ufundishaji na ujifunzaji zinazopendekezwa	Vigezo vya upimaji	Zana za ufundishaji na ujifunzaji zinazo pendekezwa	Idadi ya vipindi
			<p>Ramani ya dhana: Andaa ramani ya dhana kuhusu vipengele vya fani na maudhui ambapo utajaza baadhi ya vipengele na kuacha vingine ili vijazwe na wanafunzi</p>			
		(b) Kuhusianisha ujumbe unaopatikana katika riwaya na maisha ya kila siku	<p>Majadiliano: Waongoze wanafunzi wajaadiliane katika vikundi kuhusu uhusiano uliopo baina ya ujumbe uliomo katika riwaya teule waliyoisoma na wahusianishe na maisha halisi ya kila siku katika jamii, kisha wape nafasi ya kuelezea darasani</p>	Ujumbe unaopatikana katika riwaya umehusianishwa na maisha ya kila siku		

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za ujifunzaji	Mbinu za ufundishaji na ujifunzaji zinazopendekezwa	Vigezo vya upimaji	Zana za ufundishaji na ujifunzaji zinazo pendekezwa	Idadi ya vipindi
		(c) Kuhakiki fani na maudhui katika tamthiliya	Kazimradi: Wanafunzi waelekezwe kusoma tamthiliya teule kwa muda utakaowapa kisha wawasilishe jinsi vipengele vya fani na maudhui Vinavyojitokeza	Fani na maudhui katika tamthiliya vimehakikiwa		
		(d) Kuhusianisha ujumbe unaopatikana katika tamthiliya na maisha ya kila siku	Kazimradi: Wanafunzi waelekezwe kusoma tamthiliya teule kwa muda utakaowapa kisha wawasilishe jinsi vipengele vya fani na maudhui vinavyojitokeza Ramani ya dhana: Andaa ramani ya dhana kuhusu vipengele vya fani na maudhui ambapo utajaza baadhi ya vipengele na kuacha vingine ili vijazwe na wanafunzi	Ujumbe unaopatikana katika tamthiliya umehusianishwa na maisha ya kila siku		

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za ujifunzaji	Mbinu za ufundishaji na ujifunzaji zinazopendekezwa	Vigezo vya upimaji	Zana za ufundishaji na ujifunzaji zinazo pendekezwa	Idadi ya vipindi
	5.4 Kutunga kazi za fasihi	(a) Kubaini mbinu za utungaji wa riwaya na tamthiliya	<p>Tafakuri binafsi: Wanafunzi wapewe wasaa wa kutafakari mbinu za kutunga riwaya na tamthiliya kwa kuzingatia mbinu walizoziona katika utungaji wa riwaya na tamthiliya walizosoma</p> <p>Majadiliano: Wanafunzi wjadiliane katika vikundi mbinu za kutunga riwaya na tamthiliya walizotafakari kisha wawasilishe ili kuunganisha mawazo</p>	Mbinu za utungaji wa riwaya na tamthiliya zimebainishwa	Riwaya na tamthiliya	22
		(b) Kutunga riwaya	<p>Kazimradi: Wape wanafunzi kazimradi binafsi (ya mtu mmoja mmoja) ya kuandika riwaya fupi ya kurasa zisizozidi 100</p>	Riwaya fupi zimetungwa		

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za ujifunzaji	Mbinu za ufundishaji na ujifunzaji zinazopendekezwa	Vigezo vya upimaji	Zana za ufundishaji na ujifunzaji zinazo pendekezwa	Idadi ya vipindi
		(c) Kutunga tamthiliya	Kazimradi: Wape wanafunzi kazimradi binafsi waandike tamthiliya yenye kurasa zisizozidi 50	Tamthiliya zimetungwa		

Kidato cha VI

Jedwali Na 4: *Maudhui ya Kidato cha VI*

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za ujifunzaji	Mbinu za ufundishaji na ujifunzaji zinazopendekezwa	Vigezo vya upimaji	Zana za ufundishaji na ujifunzaji zinazo pendekezwa	Idadi ya vipindi
1.0 Kumudu stadi za juu za Kiswahili	1.1 Kukuza uelewa wa misingi na kanuni za Kiswahili	(a) Kueleza dhana ya maana na aina zake	Majadiliano: Waongoze wanafunzi wajaadiliane dhana ya maana na aina zake kisha wawasilishe	Dhana ya maana na aina zake zimeelezwa	Matini mbalimbali zinazohusu dhana ya maana na aina zake na kamusi	46
		(b) Kubaini maneno yenye maana za msingi na za ziada katika matini mbalimbali	Uchambuzi wa matini: Andaa matini mbalimbali kisha zigawe kwa wanafunzi ili wazisome na uwaongoze wabaini maneno yenye maana za msingi na ziada	Maneno yenye maana za msingi na za ziada katika matini mbalimbali yamebainishwa		
		(c) Kutumia maneno yenye maana za msingi na ziada katika miktadha mbalimbali	Kisa/tukio: Buni kisa au tukio ambalo wanafunzi watazama kifikra na kutumia maneno mbalimbali yenye maana za msingi na za ziada	Maneno yenye maana za msingi na ziada yametumiwa katika miktadha mbalimbali		

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za ujifunzaji	Mbinu za ufundishaji na ujifunzaji zinazopendekezwa	Vigezo vya upimaji	Zana za ufundishaji na ujifunzaji zinazo pendekezwa	Idadi ya vipindi
		(d) Kufafanua uhusiano wa kimaana wa maneno (mfano: antonimia, homonimia, sinonimia, na polisemia)	Ramani ya dhana: Andaa ramani ya dhana ya uhusiano wa kimaana kati ya maneno, kisha uache sehemu nyingine ili wanafunzi wajaze	Uhusiano wa kimaana wa maneno umefafanuliwa		
		(e) Kutumia kamusi kubainisha maana za antonimia, homonimia, sinonimia na polisemia	Onesho mbinu: Wagawe wanafunzi katika vikundi kisha waelekeze wanafunzi kutumia kamusi kubainisha maana za maneno yanayolengwa yanayohusiana na dhana ya maana	Kamusi imetumiwa kwa usahihi kubainisha maana za antonimia, homonimia, sinonimia na polisemia		

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za ujifunzaji	Mbinu za ufundishaji na ujifunzaji zinazopendekezwa	Vigezo vya upimaji	Zana za ufundishaji na ujifunzaji zinazo pendekezwa	Idadi ya vipindi
	1.2 Kukuza msamiati kutokana na mazungumzo na maandishi changamani	(a) Kubaini msamiati mpya kutoka katika mazungumzo changamani ya kiufundi (mfano: matini ya kisheria, sayansi na teknolojia, kitaaluma, na sera)	Uchunguzi: Andaa habari au mazungumzo yaliyorekodiwa, kisha watake wanafunzi wasimulie visa mbalimbali vifupi, halafu uwaongoze kubainisha msamiati mpya kutoka katika masimulizi waliyosikiliza	Msamiati mpya kutoka katika mazungumzo changamani ya kiufundi umebainishwa	Matini za kiufundi na kamusi za fani mahususi	28
		(b) Kubaini msamiati mpya kutoka katika matini andishi changamani ya kiufundi	Uchambuzi wa matini: Andaa matini fupifupi za nyanja au fani mbalimbali za kiufundi kisha uzigawe kwa wanafunzi wawiliwawili au katika vikundi na uwaongoze	Msamiati mpya kutoka katika matini changamani ya kiufundi umebainishwa		

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za ujifunzaji	Mbinu za ufundishaji na ujifunzaji zinazopendekezwa	Vigezo vya upimaji	Zana za ufundishaji na ujifunzaji zinazo pendekezwa	Idadi ya vipindi
		<i>(mfano: kisheria, sayansi na teknolojia, kitaaluma, na sera)</i>	wasome na kubainisha msamiati mpya kutoka katika matini hizo kwa kutumia kamusi			
		(c) Kuandika matini kuhusu fani mahususi kwa kutumia msamiati mpya <i>(mfano: kemia, fizikia, fasihi)</i>	Kazimradi: Wape wanafunzi mada anuwai za fani mbalimbali kisha kila mwanafunzi aandike matini kuhusu fani fulani mahususi kwa kutumia msamiati mpya walioubainisha	Matini kuhusu fani mahususi kwa kutumia msamiati mpya zimeandikwa		
	1.3 Kutumia msamiati na sarufi stahiki katika miktadha mbalimbali	(a) Kusahihisha makosa ya kisarufi na kimantiki katika matumizi ya lugha	Onesho mbinu: Andika ubaoni sentensi zenye makosa mbalimbali, kisha uwaulize wanafunzi wabainishe sehemu zilizokosewa na uwaoneshe namna ya kusahihisha makosa hayo kwa vitendo	Makosa ya kisarufi na kimantiki katika matumizi ya lugha yamesahihishwa	Kamusi na matini mbalimbali	18

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za ujifunzaji	Mbinu za ufundishaji na ujifunzaji zinazopendekezwa	Vigezo vya upimaji	Zana za ufundishaji na ujifunzaji zinazo pendekezwa	Idadi ya vipindi
			Uchambuzi wa matini: Andaa matini mbalimbali zenye aina tofautitofauti za makosa, kisha uzigawe kwa wanafunzi ili wasome, halafu wjadili, wabainishe, na wasahihishe makosa yaliyomo			
		(b) Kutofautisha lugha ya staha na isiyo ya staha	Maswali na majibu: Waongoze wanafunzi kueleza wanachokifahamu kuhusu lugha ya staha na isiyo ya staha kwa kuwauliza maswali na kuandika hoja zao ubaoni kisha ufanye majumuisho kuhusu tofauti za dhana hizo	Lugha ya staha na isiyo ya staha zimetofautishwa		
2.0 Kuthamini Kiswahili kama lugha ya taifa	2.1 Kutambua chimbuko na asili ya Kiswahili	(a) Kufafanua dhana na aina za lahaja	Fikiri -Andika -Jozisha - Shirikisha: Waongoze wanafunzi katika jozi wafafanue dhana na aina	Dhana na aina za lahaja zimefafanuliwa	Ramani ya mtawanyiko wa lahaja na matini	30

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za ujifunzaji	Mbinu za ufundishaji na ujifunzaji zinazopendekezwa	Vigezo vya upimaji	Zana za ufundishaji na ujifunzaji zinazo pendekezwa	Idadi ya vipindi
			za lahaja kisha wawasilishe katika darasa zima		mbalimbali kuhusu dhana na aina za lahaja	
		(b) Kujadili sababu za kuibuka kwa lahaja za Kiswahili	Uchambuzi wa matini: Andaa nakala kadhaa zinazohusu sababu za kuibuka kwa lahaja za Kiswahili kisha waongoze wanafunzi kubainisha sababu za kuibuka kwa lahaja za Kiswahili	Sababu za kuibuka kwa lahaja za Kiswahili zimejadiliwa		
		(c) Kujadili dhana na mchakato wa usanifishaji wa Kiswahili	Uchambuzi wa matini: Andaa nakala kadhaa za matini zinazohusu dhana na mchakato wa usanifishaji wa Kiswahili kisha uwaongoze wanafunzi kubainisha hoja zinazojitokeza na uziandike ubaoni halafu ufanye majumuisho	Dhana na mchakato wa usanifishaji wa Kiswahili vimejadiliwa		

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za ujifunzaji	Mbinu za ufundishaji na ujifunzaji zinazopendekezwa	Vigezo vya upimaji	Zana za ufundishaji na ujifunzaji zinazo pendekezwa	Idadi ya vipindi
		(d) Kujadili umuhimu wa lahaja katika ukuzaji na usanifishaji wa Kiswahili	Bunguabongo: Waongoze wanafunzi wabunguebongo kuhusu umuhimu wa lahaja katika ukuzaji na usanifishaji wa Kiswahili kisha uorodheshe ubaoni hoja wanazozitoa na mwisho ufanye majumuisho	Umuhimu wa lahaja katika ukuzaji na usanifishaji wa Kiswahili umejadiliwa		
	2.2 Kutathmini kukua na kuenea kwa Kiswahili	(a) Kujadili kukua na kuenea kwa Kiswahili kutokana na muamko wa utangamano wa nchi za Afrika	Majadiliano: Waongoze wanafunzi wajadiliane katika vikundi kuhusu kukua na kuenea kwa Kiswahili kutokana na muamko wa utangamano wa nchi za Afrika kisha uwape fursa ya kuwasilisha mawazo yao	Kukua na kuenea kwa Kiswahili kutokana na muamko wa utangamano wa nchi za Afrika kumejadiliwa		

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za ujifunzaji	Mbinu za ufundishaji na ujifunzaji zinazopendekezwa	Vigezo vya upimaji	Zana za ufundishaji na ujifunzaji zinazo pendekezwa	Idadi ya vipindi
		(b) Kutathimini kukua na kuenea kwa Kiswahili duniani	Majadiliano: Waongoze wanafunzi wjadiliane katika vikundi kuhusu kukua na kuenea kwa Kiswahili duniani kisha uwape fursa ya kuwasilisha mawazo yao nawe uyahakiki	Kukua na kuenea kwa Kiswahili duniani kumetathminiwa		
		(c) Kujadili fursa mbalimbali za lugha ya Kiswahili	Tafakuri binafsi: Waongoze wanafunzi watafakari fursa mbalimbali za lugha ya Kiswahili duniani, kisha wape nafasi ya kueleza hoja zao ili wengine wachangie na mwisho ufanye majumuisho	Fursa mbalimbali za lugha ya Kiswahili zimejadiliwa		
3.0 Kuhariri kazi mbali-mbali	3.1 Kumudu stadi za uhariri	(a) Kuhariri matini changamani anuai za kiufundi	Onesho mbinu: Andaa matini kadhaa fupifupi zenye makosa ya kiuhariri, kisha andika matini moja ubaoni ikiwa na makosa	Matini changamani anuai za kiufundi zimehaririwa	Matini za kiufundi na kamusi za fani mahususi	20

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za ujifunzaji	Mbinu za ufundishaji na ujifunzaji zinazopendekezwa	Vigezo vya upimaji	Zana za ufundishaji na ujifunzaji zinazo pendekezwa	Idadi ya vipindi
			yake, halafu uwaoneshe kwa vitendo jinsi ya kuzihariri matini hizo ili nao wafanye hivyo hivyo			
		(b) Kutathmini matini za kiufundi zilizohaririwa na wengine	Uchambuzi wa matini: Gawia wanafunzi matini mbalimbali za kiufundi zilizohaririwa ili wazitathmini, kisha wawasilishe maoni yao na wengine wachangie kabla hujahitimisha	Matini za kiufundi zilizohaririwa na wengine zimetathminiwa		
4.0 Kutafsiri na kukalimani kazi mbalimbali	4.1 Kutafsiri matini mbalimbali	(a) Kutafsiri matini za fani mahususi kwa mbinu ya kisemantiki na kimawasiliano (<i>mfano: kifasihi, kisayansi, na kisheria</i>)	Onesho mbinu: Andaa matini fupifupi za nyanja mbalimbali teule, kisha uzigawe katika vikundi na uoneshe kwa vitendo mfano ubaoni jinsi ya kuitafsiri matini moja kisemantiki na matini nyingine kimawasiliano na wao watafsiri matini nyingine kama ulivyowaonesha	Matini za fani mahususi zimetafsiriwa kwa usahihi kwa mbinu ya kisemantiki na kimawasiliano		12

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za ujifunzaji	Mbinu za ufundishaji na ujifunzaji zinazopendekezwa	Vigezo vya upimaji	Zana za ufundishaji na ujifunzaji zinazo pendekezwa	Idadi ya vipindi
	4.2 Kukalimani mazungumzo mbalimbali	(a) Kukalimani mazungumzo kwa ukalimani sawia/ sambamba	Masimulizi: Waongoze wanafunzi wazungumzie kuhusu shughuli mbalimbali walizofanya ndani ya wiki hii na wanafunzi wengine wafanye ukalimani sawia/ sambamba, kisha wafanye mjadala wa tathmini na mwisho, utoe majumuisho	Ukalimani wa mazungumzo kwa ukalimani sawia/ sambamba umefanyika	Matini mbalimbali, mada zitakazo fanyiwa ukalimani, visikilizio, kizimba, na visemeo	28
		(b) Kubaini changamoto zinazojitokeza katika ukalimani sawia/ sambamba	Ushuhudiaji: Waongoze wanafunzi kuangalia vipande vifupi vya video za ukalimani sawia au mifano ya ukalimani sawia inayofanywa na wanafunzi wenzao darasani kisha wjadili na kubainisha changamoto zinazojitokeza	Changamoto zinazojitokeza katika ukalimani sawia/ sambamba zimebainishwa		

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za ujifunzaji	Mbinu za ufundishaji na ujifunzaji zinazopendekezwa	Vigezo vya upimaji	Zana za ufundishaji na ujifunzaji zinazo pendekezwa	Idadi ya vipindi
		(c) Kutatua changamoto zinazojitokeza katika ukalimani sawia/sambamba	Bunguabongo: Waongoze wanafunzi kubunguabongo kuhusu namna ya kutatua changamoto zinazojitokeza katika ukalimani sawia/sambamba na kueleza utatuzi wake	Changamoto zinazojitokeza katika ukalimani sawia/sambamba zimetatuliwa		
	4.3 Kutathmini kazi mbalimbali za tafsiri	(a) Kueleza dhana ya kutathmini tafsiri (<i>maana, sababu, umuhimu na matokeo</i>)	Majadiliano: Waongoze wanafunzi kujadiliana katika vikundi maana, sababu na matokeo/faida ya kutathmini tafsiri	Dhana ya kutathmini tafsiri imeelezwa	Matini chanzi, matini lengwa, kamusi, na orodha ya vifupisho	28
		(b) Kufafanua mbinu za kutathmini tafsiri	Uchambuzi wa matini : Andaa matini zinazoeleza mbinu mbalimbali za kutathmini matini kisha uwape wanafunzi wasome na wabainishe mbinu hizo na waziwasilishe darasani	Mbinu za kutathmini tafsiri zimefafanuliwa		

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za ujifunzaji	Mbinu za ufundishaji na ujifunzaji zinazopendekezwa	Vigezo vya upimaji	Zana za ufundishaji na ujifunzaji zinazo pendekezwa	Idadi ya vipindi
		(c) Kutathmini matini mbalimbali zilizotafsiriwa	Kazimradi: Andaa matini mbalimbali zilizotafsiriwa na uwape wanafunzi mmojammoja wazitathmini kisha wawasilishe ubora na udhaifu walioubaini wakati wa kutathmini	Matini mbalimbali zilizotafsiriwa zimetathminiwa		
	4.4 Kutathmini ukalimani	(a) Kueleza dhana ya kutathmini ukalimani (<i>maana, sababu, umuhimu, na matokeo ya tathmini</i>)	Ramani ya dhana: Andaa mchoro wenye matawi mbambali, kwa kila ngazi yanayoonesha maana, sababu, umuhimu na matokeo ya kutathmini tafsiri kwa kujaza baadhi ya vipengele na kuacha nafasi kwingine ili wanafunzi wajaze kisha ufanye majumuisho darasani	Dhana ya kutathmini ukalimani imeelezewa	Matini mbalimbali kuhusu ukalimani	36
		(b) Kubaini mbinu za kutathmini ukalimani	Majadiliano: Waongoze wanafunzi wjadiliane kuhusu mbinu za kutathmini ukalimani na wawasilishe ili wengine wachangie na mwisho ufanye majumuisho	Mbinu za kutathmini ukalimani zimebainishwa		

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za ujifunzaji	Mbinu za ufundishaji na ujifunzaji zinazopendekezwa	Vigezo vya upimaji	Zana za ufundishaji na ujifunzaji zinazo pendekezwa	Idadi ya vipindi
		(c) Kutathmini ukalimani	Onesho mbinu: Andaa vipande vifupi vya video au sauti za ukalimani kisha, uoneshe kwa vitendo tathmini ya kipande kimojawapo kisha waongoze wanafunzi kufanya hivyo katika vikundi	Ukalimani umetathminiwa		
		(d) Kubainisha fursa mbalimbali za ukalimani	Fikiri-Andika-Jozisha-Shirikisha : Waongoze wanafunzi katika jozi wjadili kuhusu fursa mbalimbali za ukalimani, kisha wawasilishe kwa wanadarasa na mwisho ufanye majumuisho ya mawazo yaliyotolewa	Fursa mbalimbali za ukalimani zimebainishwa		

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za ujifunzaji	Mbinu za ufundishaji na ujifunzaji zinazopendekezwa	Vigezo vya upimaji	Zana za ufundishaji na ujifunzaji zinazo pendekezwa	Idadi ya vipindi
5.0 Kuthamini kazi za fasihi	5.2 Kutathmini maendeleo ya fasihi	(a) Kujadili maendeleo ya fasihi katika kipindi cha utandawazi	Majadiliano: Waongoze wanafunzi kujadili maendeleo ya fasihi katika kipindi cha utandawazi kisha wawasilishe ili wengine wachangie na mwisho ufanye mahitimisho	Maendeleo ya fasihi kutokana na maendeleo ya sayansi na teknolojia yamejadiliwa	Matini mbalimbali za kifasihi	18
		(b) Kujadili nafasi ya uhuru wa mwandishi na udhamini katika maendeleo ya fasihi	Kazimradi: Wape wanafunzi kazimradi ya kudadisi nafasi ya uhuru wa mwandishi na udhamini katika maendeleo ya fasihi kutoka katika vyanzo na matini mbalimbali	Nafasi ya uhuru wa mwandishi na udhamini katika maendeleo ya fasihi yamejadiliwa		
	5.3 Kuhakiki kazi za fasihi	(a) Kuhakiki fani na maudhui katika mashairi	Kazimradi: Waelekeze wanafunzi kusoma diwani teule kwa muda utakaowapa kisha wawasilishe jinsi vipengele vya fani na maudhui vinavyojitokeza	Fani na maudhui katika mashairi zimehakikiwa	Diwani za mashairi, na matini za kifasihi	28

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za ujifunzaji	Mbinu za ufundishaji na ujifunzaji zinazopendekezwa	Vigezo vya upimaji	Zana za ufundishaji na ujifunzaji zinazo pendekezwa	Idadi ya vipindi
			Ramani ya dhana: Andaa ramani ya dhana kuhusu vipengele vya fani na maudhui ambapo utajaza baadhi ya vipengele na kuacha vingine ili vijazwe na wanafunzi			
		(b) Kuhusianisha ujumbe unaopatikana katika mashairi na maisha ya kila siku	Tafakuri binafsi : Waelekeze wanafunzi wafikirie kuhusu wahusika, migogoro, ujumbe, na masuala mbalimbali yaliyojitokeza kwenye mashairi waliyosoma na kuyalinganisha na maisha ya kila siku	Ujumbe unaopatikana katika mashairi umehusianishwa na maisha ya kila siku		
		(c) Kusanifu matini mbalimbali za kisanaa	Uchambuzi wa matini: Wape wanafunzi matini za kisanaa kisha wachambue vipengele vya kisanaa vilivyomo	Matini mbalimbali za kisanaa zimesanifiwa		

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za ujifunzaji	Mbinu za ufundishaji na ujifunzaji zinazopendekezwa	Vigezo vya upimaji	Zana za ufundishaji na ujifunzaji zinazo pendekezwa	Idadi ya vipindi
	5.4 Kutunga kazi za fasihi	(a) Kubaini mbinu za utungaji wa mashairi	Uchambuzi wa matini: Waongoze wanafunzi kuchambua matini za ushairi ili kubaini mbinu za utungaji	Mbinu za utungaji wa mashairi zimebainishwa	Diwani za mashairi	28
		(b) Kutunga mashairi anuai	Onesho mbinu: Waoneshe wanafunzi mfano wa jinsi ya kutunga shairi kisha nao watunge mashairi	Mashairi anuai yametungwa		
		(c) Kujadili fursa za utungaji wa kazi za fasihi	Maswali na majibu: Waongoze wanafunzi waeleze fursa zinazopatikana kutokana na utungaji wa kazi za fasihi kupitia maswali wanayoulizwa	Fursa za utungaji wa kazi za fasihi zimejadiliwa		

Bibliografia

BAKITA (2013). *Mwongozo wa waandishi wa Kiswahili sanifu*. BAKITA.

Chomi, W. E. (2013). *Kitangulizi cha mofolojia ya Kiswahili*. TUKI.

Habwe, J., & Karanja, P. (2004). *Misingi ya sarufi ya Kiswahili*. Phoenix Publishers Ltd.

Kihore, Y. M, Hokororo, J.I, na Kihore, Y.M. (2003). *Sarufi maumbo ya Kiswahili Sanifu*. TUKI.

King'ei, K. (2014). *Taaluma ya Uandishi*. The Jomo Kenyatta Foundation.

Madumulla, J. (2009). *Riwaya ya Kiswahili: Nadharia, historia na misingi ya uchambuzi*. Mture Educational Publishers Ltd.

Massamba, D.P.B, Kihore, Y.M na Hokororo, J.I. (2001). *Sarufi miundo ya Lugha ya Kiswahili Sanifu: Sekondari na Vyu*. (SAMIKISA). TUKI.

Mgullu, R. (2001). *Mtalaa wa isimu: Fonetiki, Fonolojia na mofolojia ya Kiswahili*. Longhorn Publishers Ltd.

Msokile, M. (1993). *Misingi ya uhakiki*. EAEP.

Mwansoko H. J. M, Mekacha, R.D.K, Masoko, D.L.W na Mtesigwa, P.C.K. (2006) *Kitangulizi cha tafsiiri: Nadharia na mbinu*. TUKI.

Nkwera, F. (1978). *Sarufi na Fasihi, Sekondari na Vyu*. TPH.

Senkoro, F. (1987). *Fasihi na jamii*. Press and Publicity Centre.

Senkoro, F. (1988). *Ushairi: Nadharia na tahakiki*. DUP.

Senkoro, F. (2011). *Fasihi*. KAUTTU.